

VO-signaal

Veiligheid en gezondheid van leerlingen die stage lopen

Inleiding

Dit VO-signaal gaat over de veiligheid en gezondheid van leerlingen die buiten de school een stage lopen bij een bedrijf of instelling. Docenten voelen zich verantwoordelijk voor hun leerlingen, ook als zij stage lopen. Maar wie is volgens de (Arbo-)wetgeving waarvoor verantwoordelijk? En wat mogen leerlingen als stagiair, met het oog op hun veiligheid en gezondheid, wel en niet doen?

Leerlingen in het voortgezet onderwijs zijn niet wettelijk verplicht om stage te lopen. Veel scholen nemen echter wel een vorm van buitenschools leren op in het onderwijsprogramma. Meestal in de vorm van een stage. Door stage te lopen, maakt een leerling kennis met een echte werkomgeving. Dit kan voor onderbouwleerlingen een snuffelstage¹ zijn, die vooral gericht is op oriëntatie op beroepen of sectoren, of een beroepsgerichte stage in de bovenbouw als onderdeel van een van de vmbo-profielen of iets daartussenin. Vooral voor de bovenbouwleerlingen van beroepsgerichte profielen ligt het accent in de stage meer op het opdoen van werkervaring (uitvoeren van handelingen) dan kennismaking (meelopen) met het beroep.

Docenten vinden het belangrijk dat leerlingen een leerzame en plezierige stagetijd hebben. Scholen onderhouden dan ook een netwerk van stage- en leerbedrijven (hierna: stageverleners) in hun regio, waar zij hun leerlingen met een gerust hart kunnen plaatsen.

De stagebegeleider van de school heeft regelmatig contact met de stageverleners over wat hun leerlingen tijdens hun stage kunnen doen en (moeten) leren. En dat hun leerlingen tijdens de stage niets overkomt. Wie is verantwoordelijk voor die veiligheid? En hoe is dat geregeld? Daarover gaat dit VO-signaal.

Wie is verantwoordelijk voor de stagiair?

De school is en blijft verantwoordelijk voor de kwaliteit van het onderwijs en daarmee ook voor de kwaliteit van de stages die via de school worden georganiseerd. De school is ook verantwoordelijk voor de veiligheid en gezondheid van leerlingen op school. Als de leerling op stage gaat, dan is de stageverlener verantwoordelijk voor de veiligheid en gezondheid van de stagiair, niet de docent of de school. Lees meer in de bijlage [Verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid](#).

Verantwoordelijkheid ligt bij wie het gezag heeft

Als leerlingen op stage gaan, verandert het gezag waaronder zij vallen.

De leerling wordt stagiair bij de stageverlener. De stageverlener heeft het gezag over de stagiair, niet diens docent. De stagiair moet zich houden aan de regels die gelden bij het stagebedrijf of -instelling en moet de instructies van de stageverlener opvolgen.

Daarmee verschuift de verantwoordelijkheid voor de veiligheid en gezondheid van de stagiair van de school naar de stageverlener.

¹ Let op! Als een leerling van 12 jaar of jonger op snuffelstage gaat, mag die leerling niet werken.

Vinger aan de pols houden

Voor docenten kan het ongemakkelijk voelen om de verantwoordelijkheid voor de leerling, de stagiair, over te moeten laten aan de stageverlener. De docent (en de school) heeft immers ook een relatie met de ouders/verzorgers van de leerling die zij op stage sturen bij een bedrijf of instelling. De docent moet toch ook weten waar hij hun kind naar toe stuurt?

Daar is zeker wat voor te zeggen. Van de docent (de school) mag verwacht worden dat hij de begeleiders van de stageverleners kent en vertrouwt.

Tip

Probeer stages te regelen bij stageverleners die door de Samenwerkingsorganisatie Beroepsonderwijs Bedrijfsleven (SBB) zijn erkend als leerbedrijf². Dat zal niet altijd mogelijk zijn omdat die erkenning vooral bedoeld is voor beroepsstages en praktijkopleidingen voor studenten van mbo beroepsopleidingen.

Docenten voeren met enige regelmaat overleg met stageverleners over wat stagiaires leren en welke ervaring zij opdoen. En over wat goed gaat en beter kan, welk soort stage de stageverlener eventueel nog meer te bieden heeft. Plan die gesprekken bij de stageverlener, inclusief een bezoekje aan de stagiair op de stageplek. Vraag de stageverlener ook naar het deel van de risico-inventarisatie en -evaluatie (RI&E) dat gaat over de stageplek. Dat geeft niet alleen een indruk van de arbeidsomstandigheden, maar ook van de maatregelen die de stageverlener heeft getroffen om speciaal voor jeugdigen de risico's voor hun veiligheid en gezondheid zo klein mogelijk te houden.

Ga ook met leerlingen in gesprek over hoe zij hun stage hebben beleefd en koppel die ervaringen terug aan de stageverlener.

Tip

Een goede manier is om de stagiaire een 'arbo' stageopdracht mee te geven zoals het Platform BWI in het stageboekje³ heeft opgenomen. De stagiair moet vragen beantwoorden over de veiligheid op de eigen stagewerkplek, voorlichting en instructies over hoe veilig te werken inclusief het gebruiken van eventuele persoonlijke beschermingsmiddelen etc. Leren over veilig werken is immers ook een onderdeel van het curriculum.

Zo'n opdracht levert mooie aanknopingspunten op om samen met de stageverlener na te gaan wat goed gaat en wat eventueel verbeterd kan worden. Natuurlijk met respect voor ieders eigen verantwoordelijkheid. In de relatie met leerlingen en hun ouders/verzorgers heeft de school de verantwoordelijkheid om leerlingen bij stageverleners te plaatsen waar zij kunnen leren wat zij moeten leren en hun veiligheid en gezondheid geen gevaar loopt.

Wat mag de stagiair doen?

Wat mag een stagiair tijdens een stage wel en niet doen? Daarover kunnen de docent en de stageverlener van mening verschillen. De stage moet leerzaam zijn en de veiligheid en gezondheid van de stagiair mag niet in gevaar komen. Die aspecten van de stage kunnen op gespannen voet staan. Meestal gaat het over stagiaires van 14 of 15 jaar en wat zij wel of niet mogen doen. Welke gereedschappen en machines mogen deze jonge stagiaires hanteren en bedienen? Mogen zij bijvoorbeeld met een minigraver een sleuf graven?⁴

Sommige stageverleners zijn (te) terughoudend en verwarren wat jeugdige werknemers niet mogen doen met wat stagiaires van dezelfde leeftijd tijdens hun beroepsstage wel mogen doen. Dat speelt niet alleen voor beroepsstages van de 'technische' profielen. Ook leerlingen van het profiel Zorg en Welzijn of Horeca, Bakkerij en Recreatie etc. kunnen te maken krijgen met onnodige beperkingen van wat zij tijdens hun stage van de stageverlener mogen doen. Bijvoorbeeld in de grootkeuken alleen met de hand mogen afwassen en niet de afwasmachine mogen gebruiken of dat de stagewerkzaamheden onnodig beperkt worden tot schoonmaken en veggen.

Let op!

De verruiming van wat stagiaires mogen doen ten opzichte van wat zij als werknemer van dezelfde leeftijd zouden mogen doen, geldt alleen als er tussen de stageverlener, de school en de (ouders van de) stagiair een stageovereenkomst is gesloten.

2 Zie voor voorwaarde voor erkenning: <https://s-bb.nl/bedrijven/voorwaarden-erkenning/>
3 Stageboekje is te bestellen door een e-mail te sturen aan platform@vmbo-bwi.nl

4 Ja, 14- en 15-jarigen mogen dit soort 'arbeid van lichte aard' in het kader van hun beroepsstage wel doen, maar niet in het kader van vakantiewerk of bijbaantje.

Stagiaires mogen meer dan leeftijdgenoten die vakantiewerk of een bijbaantje doen vanwege het verschil in het doel. Bij de stage staat het leerelement voorop, mede daarom is er meer en directer toezicht op wat de stagiair doet, nodig. Die nabijheid van het toezicht door de stagebegeleider heeft de stagiair niet alleen nodig om te kunnen leren van de feedback, dat nabije toezicht is ook nodig om bij gevaar tijdig te kunnen ingrijpen. Bij vakantiewerk of een bijbaantje ontbreekt dat nabije toezicht. Daar staat het productie element voorop: meters maken. Het liefst zo zelfstandig mogelijk, waarmee er veel minder toezicht is, om bij gevaar, tijdig te kunnen ingrijpen.

Tip

Bespreek de leerdoelen van de stage met de stagebegeleider. Ga na of de stageverlener helder in beeld heeft dat stagiaires meer mogen doen dan is toegestaan in een bijbaan of tijdens vakantiewerk (zie de bijlage: [Arbeidstijdenwet en Nadere regeling kinderarbeid](#)).

Belangrijk is dat de stageverlener in de RI&E de risico's en maatregelen voor de stageplekken heeft opgenomen. In het plan van aanpak bij die RI&E staan ook de maatregelen die de stageverlener treft om de stagiair veilig en gezond stage te laten lopen. Maatregelen zijn in ieder geval voorlichting en instructie voor stagiaires op de stageplek en het adequaat invullen van het toezicht op de stagiair.

De stageovereenkomst, goed geregeld

Voor leerlingen jonger dan 16 jaar is het **verplicht** om een stageovereenkomst (in het mbo een zogenaamde beroepspraktijkvormingsovereenkomst, BPVO),⁵ te sluiten. Hierin wordt vastgelegd wie waarvoor verantwoordelijk is en andere afspraken die nodig zijn voor een plezierige en leerzame stage. Een stageovereenkomst wordt gesloten tussen de ouders van de stagiair (tenzij meerderjarig), de school en de stageverlener.

Verschillende scholen en belangenbehartigers delen op internet hun model-stageovereenkomsten⁶. De stageovereenkomst bevat in ieder geval:

- De namen van degenen die namens de stageverlener, de stagiair en de school de stageovereenkomst tekenen.
- De contactgegevens van de leermeester/ begeleider bij de stageverlener en van de stagebegeleider op school.
- De begin- en einddatum van de stage, de werktijden (ook in verband met de Arbeidstijdenwet) en minimale rusttijden.
- De leerdoelen en werkzaamheden van de stagiair.
- De eventuele stagevergoeding en onkosten- en reiskostenvergoeding.
- Aantal vakantiedagen.
- Regeling bij ziekte of andere dringende redenen voor afwezigheid van de stage.
- Regels waaraan de stagiair zich moet houden, zoals veiligheidsinstructies en andere instructies.
- Afspraken over de ongevallenverzekering voor de stagiair.
- Verzekering tegen het risico van wettelijke aansprakelijkheid (WA-verzekering) bij schade.

Ook voor leerlingen van 16 jaar en ouder is een stageovereenkomst vanwege polisvoorwaarden van verzekeraars praktisch gesproken verplicht. Zonder stageovereenkomst valt de schade die een stagiair veroorzaakt aan de stageverlener, namelijk (meestal) niet onder de dekking van de WA-verzekering van de school⁷. Verus waarschuwt op haar website: "De aansprakelijkheid in de stageovereenkomst moet in overeenstemming zijn met het wettelijk kader, anders kan dit tot een dekkingsprobleem leiden. In de praktijk blijkt echter dat met diverse modellen voor de stageovereenkomst wordt gewerkt. Het is van essentieel belang dat de stageovereenkomst met de juiste (juridische) bewoording is opgesteld."

Mocht u twijfelen of de formulering in uw model-stageovereenkomst voldoende aansluit op uw polis, neem dan contact op met uw verzekeraar.

5 Verplicht op grond van NRK, zie ook: <https://www.arboportaal.nl/onderwerpen/stagiair> en <https://ondernemersplein.kvk.nl/stageplaats-of-leerbaan-aanbieden/#art:contract-bij-stage-of-leerbaan>

6 Bijvoorbeeld [VOS/ABB](#) en [Verus](#)

7 Zie voor een presentatie over schade tijdens stage, casussen en juridisch kader: <https://verus.nl/uploads/files/Presentatie-schades-tijdens-stages-Verus.pdf>

Tip stageboek Platform BWI

Het Platform BWI heeft voor stages in het derde en vierde leerjaar een uitgebreid stageboek gepubliceerd dat leerlingen helpt zich voor te bereiden op een stage. Er staat alles in dat een BWI-leerling moet weten over de stage in het derde en vierde jaar. Tijdens de stage kunnen zij hun uren en activiteiten in het stageboek invullen zodat ze kunnen laten zien wat zij tijdens de stage hebben gedaan. Ook bevat het stageboek een model-stageovereenkomst en meer bijlagen. Zo heeft de stagiair alle afspraken en stageverslagen handzaam in een boekje.⁸

B-VCA diploma niet nodig bij aanvang van de stage

De meeste stagebedrijven hebben een VCA-certificaat. De afkorting VCA staat voor 'Veiligheid, gezondheid en milieu Checklist Aannemers'. Een belangrijke eis voor het behalen en behouden van het certificaat is het hebben van vakbekwaam personeel met een VCA-diploma. Sommige bedrijven zijn daarom in de veronderstelling dat ook stagiaires in ieder geval een Basis-VCA (B-VCA) diploma moeten hebben voordat zij op stage mogen. Dat is een misverstand. Voor leerlingen die op stage gaan is het halen van het VCA-diploma niet nodig en niet verplicht.⁹

VCA roept stagebedrijven op leerlingen de ruimte te geven¹⁰. Dat wil zeggen dat stagebedrijven van leerlingen bij de start van hun stage geen B-VCA diploma verlangen. Volgens VCA: "is voor startende leerlingen effectiever om hun B-VCA-diploma pas te halen nadat ze met de praktijk hebben kennisgemaakt. De lesstof van B-VCA kan dan in oefen- en stageopdrachten worden ingepast, en het examen kan dan tijdens of na de stage worden gedaan. Zo maak je bovendien duidelijk dat kennis over veilig en gezond werken onderdeel is van het vak dat je aan het leren bent, en daar niet los van staat."

Duurt een stage langer dan drie maanden, dan wordt van de stagiair wel verwacht het B-VCA diploma te halen.

⁸ Stageboekje is te bestellen door een e-mail te sturen aan: platform@vmbo-bwi.nl

⁹ Examinering voor VCA brengt kosten, bovendien zou de voorbereiding op examen georganiseerd moeten worden.

¹⁰ <https://www.vca.nl/nieuwsarchief/stagebedrijf-geef-leerlingen-de-ruimte>

Bijlagen

Nadere regeling kinderarbeid en soort werk

De Arbeidstijdenwet (ATW) regelt niet alleen werk- en rusttijden, maar ook vanaf welke leeftijd kinderen en jongeren mogen werken en stage lopen.

Als gevolg van een gebrek aan werkervaring, het niet goed kunnen inschatten van gevaren en het niet voltooid zijn van de geestelijke of lichamelijke ontwikkeling zijn jongeren in een werkomgeving kwetsbaarder. Zij hebben een grotere kans op een arbeidsongeval dan volwassenen en ervaren werknemers. Daarom stelt het Arbobesluit aan de bescherming van jeugdige werknemers aanvullende eisen (zie [Controlelijst verboden- en ODT werkzaamheden](#) in de bijlage).

De ATW bedoelt met 'kinderen', personen jonger dan 16 jaar.

- Kinderen van 12 jaar en jonger mogen niet werken ([art. 3:2 van de Arbeidstijdenwet](#); dus ook niet op een snuffelstage).
- Jongeren van 13, 14 en 15 jaar mogen in principe niet werken.
- 16- en 17-jarigen zijn volgens de ATW 'jeugdigen'. Dat sluit aan bij het Arbobesluit dat 'jeugdigen' definieert als jonger dan 18 jaar.

De [Nadere regeling kinderarbeid](#) (NRK) beschrijft wat jongeren aan werkzaamheden mogen doen, op welke tijden zij dat mogen doen en hoeveel rusttijd zij tussen werkzaamheden moeten hebben.

Let op!

De schooltijd is gelijkgesteld aan arbeidstijd en wordt dus opgeteld bij de totale werktijd.

De NRK maakt voor stageactiviteiten onderscheid tussen:

- a) 'niet-industriële arbeid van lichte aard',
- b) 'arbeid van lichte aard' en
- c) 'arbeid waaraan bijzondere eisen worden gesteld' (risicovolle werkzaamheden).

Per leeftijdscategorie bepaalt de NRK welk soort arbeid in het kader van een stage gedaan mag worden.

Onderstaande tabel uit de Basisinspectiemodule 'Arbeidstijdenwet Arbeid door jeugdigen en kinderen'¹¹ geeft per leeftijdscategorie weer welk soort (stage) werkzaamheden wel en niet is toegestaan.

¹¹ Download de BIM hier: <https://www.nlarbeidsinspectie.nl/publicaties/richtlijnen/2017/04/06/bim-arbeidstijdenwet-arbeid-door-jeugdigen-en-kinderen>

TABEL 1 In principe toegestane arbeid tijdens stage (bron BIM Arbeidstijdenwet van de NLA)

Leeftijdscategorie	Niet-industriële arbeid van lichte aard	Arbeid van lichte aard	Arbeid waaraan bijzondere eisen worden gesteld (risicovolle werkzaamheden)
12 jaar of jonger	niet toegestaan	niet toegestaan	niet toegestaan
13, 14 of 15 jaar	maatschappelijke stage	niet toegestaan	niet toegestaan
14 of 15 jaar	beroepsstage	beroepsstage	niet toegestaan
16 of 17 jaar	toegestaan	toegestaan	deskundig toezicht

Niet-industriële arbeid van lichte aard (als stage toegestaan vanaf 13 jaar)

Bij niet-industriële **hulp**arbeid van lichte aard gaat het om klusjes in en rond het huis.

Met niet-industriële arbeid van lichte aard gaat het om veilige arbeid in een meer bedrijfsmatige omgeving. Veilige arbeid zoals helpen in winkels, speeltuin, museum of in de landbouw, in de horeca/bediening (waar geen alcohol mag worden geschonken!). Dit is arbeid van lichte aard die niet wordt verricht met of aan mechanische arbeidsmiddelen waaraan onacceptabele veiligheidsrisico's voor een kind of zijn omgeving zijn verbonden.

Dat betekent in ieder geval geen risico's op knel-, plet-, snij of valgevaar en evenmin risico's op verbranding, elektrocutie, giftige dampen en dergelijke.

Arbeid van lichte aard (als beroepsstage toegestaan vanaf 14 jaar)

Praktijkleerlingen moeten ervaring op kunnen doen en daarvoor gereedschappen en machines leren gebruiken. Die werkzaamheden mogen geen gevaar opleveren of schadelijk zijn voor de gezondheid en lichamelijke/geestelijke ontwikkeling van de stagiair. Dit houdt in dat praktijkleerlingen van 14 en 15 jaar, anders dan in een bij- of vakantiebaan, werkzaamheden mogen verrichten in een industriële omgeving en zo nodig met machines mogen werken. Echter, het leerelement staat voorop, niet het productie-element. Bovendien worden zwaardere eisen aan het toezicht gesteld, een deskundige begeleider moet in de onmiddellijke nabijheid toezicht houden.

Arbeid van lichte aard zijn werkzaamheden die niet te zwaar zijn, die geen gevaar opleveren of niet schadelijk zijn voor de gezondheid. Welke werkzaamheden dat bij de stageverlener zijn, moet blijken uit de nadere RI&E gericht op jeugdige werknemers (onder 18 jaar zie [art. 1.36 Arbobesluit](#)) en er moet adequaat deskundig toezicht ([art. 1.37 Arbobesluit](#)) worden uitgeoefend.

Werkzaamheden die in ieder geval **niet aan te merken** zijn als arbeid van lichte aard¹²:

- Verboden arbeid en arbeid waaraan bijzondere eisen worden gesteld, zogenaamde risicovolle werkzaamheden.
- Arbeid waarbij blootstelling aan psychosociale arbeidsbelasting (PSA) niet kan worden voorkomen of worden beperkt. PSA omvat agressie en geweld, pesten, seksuele intimidatie en werkdruk (stress).
- Het verrichten van kassawerkzaamheden.
- Arbeid waarbij niet in gevarieerde houdingen kan worden gewerkt of lasten van 10 kilogram of meer moeten worden getild of voorwerpen worden verplaatst (duwen of trekken), waarbij meer dan 20 kilogram kracht nodig is.
- Arbeid waarbij permanent persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM) gedragen moeten worden.
Voor beroepsstages geldt deze bepaling niet. Stagiaires mogen tijdens een beroepsstage PBM's dragen. Bijvoorbeeld het dragen van veiligheidsschoenen, valhelm etc. is toegestaan.
- Binnen 14 dagen arbeid wordt verricht in/met een gewas waarop gewasbeschermingsmiddelen of biociden zijn toegepast, tenzij uit de toelatingsbeschikking blijkt dat van deze termijn afgeweken kan worden.

12 Zie artikel 1:1 lid 2 NR: <https://wetten.overheid.nl/jci1.3:c:BWBR0007195&paragraaf=1&artikel=1:1>

Arbeid waaraan bijzondere eisen worden gesteld (vanaf 16 jaar onder deskundig toezicht)

Vanaf 16 en 17 jaar mogen, op verboden en risicovolle werkzaamheden na (zie [Controlelijst verboden- en ODT werkzaamheden](#)), stagiaires onder deskundig toezicht in principe alle soorten werkzaamheden verrichten.

Als het werk voor jongeren vanaf 16 jaar gevaarlijk is, hangt het af van de uitoefening van het deskundig toezicht (ODT) of de jongeren de werkzaamheden mogen verrichten en of ze onder die omstandigheden mogen werken. **Als door deskundig toezicht de specifieke gevaren in de praktijk niet kunnen worden voorkomen, dan zijn de werkzaamheden en die omstandigheden voor de jongeren verboden.**

Verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid

Een stagiair is geen werknemer.

Toch heeft de werkgever, als stageverlener, zorgplicht voor de stagiair vanwege de gezagsrelatie.

De stageverlener is ook zonder stageovereenkomst aansprakelijk voor de schade die een stagiair door de stage lijdt. Dat is geregeld in [7:658 lid 4 BW](#):

“Hij die in de uitoefening van zijn beroep of bedrijf arbeid laat verrichten door een persoon met wie hij geen arbeidsovereenkomst heeft, is overeenkomstig de leden 1 tot en met 3 aansprakelijk voor de schade die deze persoon in de uitoefening van zijn werkzaamheden lijdt.”

Een vergelijkbare uitbreiding van het werkgeverschap staat in de Arbowet ([art. 1.2](#)) waardoor de Arbowet overkopt van toepassing is op de stagiair.

De werkgever is volgens het Burgerlijk Wetboek aansprakelijk voor schade van werknemers en de Arbowet verplicht werkgevers om schade voor werknemers te voorkomen door te zorgen voor zo goed mogelijke arbeidsomstandigheden ([Arbowet art. 3.1](#)).

Wie is wel werknemer?

De werknemer is degene met wie een arbeidsovereenkomst is aangegaan. Daarin ligt de basis voor de gezagsrelatie op grond waarvan de werkgever werk kan opdragen. De werknemer is in beginsel verplicht om aan redelijke opdrachten van de werkgever te voldoen. De Arbowet voegt daar expliciet aan toe dat de werknemer mee moet werken aan voorlichting, veiligheidsinstructies moet opvolgen en verplicht is gevaren van het werk voor zichzelf of voor anderen bij de leidinggevende te melden.

Leerlingen zijn geen werknemer, de Arbowetgeving is daarom niet op hen van toepassing, maar wel wanneer leerlingen handelingen verrichten “die vergelijkbaar zijn met arbeid in de beroepspraktijk”

([Arbowet art. 2. b](#)). Dus leerlingen die in een techniek- of praktijklokaal of bij binask practica en bij beeldende vorming in opdracht van de docent (gezagsrelatie) aan praktische opdrachten werken, vallen onder het toepassingsgebied van de Arbowet¹³.

Kortom: als leerlingen iets doen dat lijkt op werk en aan dat werk kleven risico's, dan moet de schoolleiding die leerlingen beschermen alsof het eigen werknemers betreft. Een van de gevolgen daarvan is dat de schoolleiding, als dat nodig is, leerlingen persoonlijke beschermingsmiddelen verstrekt. Bijvoorbeeld veiligheidsschoenen.

Het VO-signaal [Wie is verantwoordelijk voor veiligheid?](#) beschrijft een aantal situaties waarvan het niet meteen duidelijk is wie verantwoordelijkheid draagt en daarmee aansprakelijk gesteld kan worden (zie ook: [VO-signaal Aansprakelijkheid en verzekeringen](#)).

Samengevat draait het bij de vraag wie verantwoordelijk is voor veilige en gezonde arbeidsomstandigheden om de gezagsrelatie. Bij aansprakelijkheid voor schade draait het om de vraag wie een verwijt gemaakt kan worden.

13 Niet de gehele Arbowetgeving is van toepassing op leerlingen. Leerlingen hebben bijvoorbeeld geen recht op een arbeidsgezondheidskundig onderzoek.

TABEL 2 Controlelijst verboden- en ODT (onder deskundig toezicht) werkzaamheden

Leeftijd	Kinderen	Jongeren		
	13	14/15	16/17	
Gevaarlijke stoffen met H-zinnen H300, H301, H310, H311, H317, H330, H331, H334, H340, H31, H350, H350i, H351, H360, H360F, H360D, H360Fd, H360Df, H361, H361f, H361d, H361fd, H362, H370, H371, H372, H373.	X (niet mee werken, niet aan blootgesteld worden)	X (niet mee werken, niet aan blootgesteld worden)	X (niet mee werken, niet aan blootgesteld worden)	Arbobesluit artikel 4.105 lid 1
Biologische agentia van categorie 3 of 4.	X (niet mee werken, niet aan blootgesteld worden)	X (niet mee werken, niet aan blootgesteld worden)	X (niet mee werken, niet aan blootgesteld worden)	Arbobesluit artikel 4.105 lid 2
Aan of met kuipen, bassins, leidingen, reservoirs waarin zich hierboven genoemde gevaarlijke stoffen of biologische agentia bevinden.	X	X	X	Arbobesluit artikel 4.105 lid 3
Gevaarlijke stoffen met aanduiding H200, H201, H202, H203, H204, H205, H220, H221, H222, H224, H225, H240, H241, H242, H314, H315, H318, H319, H335, EUH070, EUH071.	X	X	ODT	Arbobesluit artikel 4.106 lid 1
Met persgassen, onder druk vloeibaar gemaakte gassen, door sterke temperatuurverlaging vloeibaar gemaakte gassen en opgeloste gassen.	X	X	ODT	Arbobesluit artikel 4.106 lid b
Aan of met kuipen, bassins, leidingen, reservoirs waarin zich hierboven genoemde gevaarlijke stoffen of biologische agentia bevinden.	X	X	ODT	Arbobesluit artikel 4.106 lid c
Hanteren of vervaardigen van artikelen die ontplofbare stoffen bevatten.	X	X	ODT	Arbobesluit artikel 4.106 lid d
Bij gevaar voor instorting.	X	X	ODT	Arbobesluit artikel 3.46
Aan of in de directe nabijheid van hoogspanningsinstallaties.	X	X	ODT	Arbobesluit artikel 3.46
Duikarbeid, caissonarbeid en overige werkzaamheden onder overdruk.	X	X	X	Arbobesluit artikel 6.27 lid 1
Met blootstelling aan schadelijke trillingen (zie waarschuwing in gebruikshandleiding van het betreffende arbeidsmiddel).	X	X	X	Arbobesluit artikel 6.27 lid 4
Met een dagelijkse blootstelling aan een geluidsniveau van 85 dB(A) of hoger is of de piekgeluidsdruk 140 Pa of hoger is.	X	X	X	Arbobesluit artikel 6.27 lid 3

8 VO-signaal Veiligheid en gezondheid van leerlingen die stage lopen

Leeftijd	Kinderen	Jongeren		
	13	14/15	16/17	
Met toestellen (zie waarschuwing in gebruikshandleiding van het betreffende arbeidsmiddel) die schadelijke elektromagnetische velden of kunstmatige optische straling kunnen uitzenden.	X	X	X	Arbobesluit artikel 6.27 lid 2
Verrichten van arbeid, bestaande in het besturen van trekkers en het rechtstreeks verband daarmee aan- of afkoppelen van aanhangwagens of werktuigen.	X	X	ODT	Arbobesluit artikel 7.39 lid 1
Werken op basis van stukloon zonder afwisseling waarbij de jongeren in korte tijd herhalend werk verrichten zonder dat zij invloed hebben op het tempo van het werk.	X	X	ODT	Arbobesluit artikel 7.39 lid d
Met arbeidsmiddelen zoals elektrische gereedschappen en machines.	X	ODT (Alleen bij een beroepsstage)	ODT	Arbobesluit artikel 1.37 lid 2
Tillen zwaarder dan 10 kilo.	X	X	ODT	NRK artikel 1:1 lid 2 e
Dingen duwen of trekken zwaarder dan 20 kg.	X	X	ODT	NRK artikel 1:1 lid 2 f
Het permanent dragen van PBM's	X	ODT (Alleen bij een beroepsstage)	ODT	NRK artikel 1:1 lid 2 g
Werken met of in de omgeving van mechanische arbeidsmiddelen waarbij brand-, elektrocutie-, knel-, snij- of valgevaar bestaat.	X	X	ODT	NRK artikel 1:1 lid 3 a
Werken op hoogte.	X	X	ODT	Arbobesluit artikel 1.37 lid 2
Niet-industriële arbeid van lichte aard die bestaat uit het verlenen van hand en spandiensten, waarbij geen sprake is van zelfstandige productiewerkzaamheden en waarbij nadrukkelijk toezicht wordt gehouden.	ODT	N.V.T.	N.V.T.	NRK artikel 1:1 lid 1c

VOION

Voion is kennis- en sparringpartner voor het voortgezet onderwijs op het gebied van de onderwijsarbeidsmarkt en veilig en vitaal werken.

